

MÅNDAGEN I TIONDE VECKAN ”UNDER ÅRET”

MARIA, KYRKANS MODER

Påven Franciskus införde 2018 denna minnesdag. Den faller alltså på annandag pingst. Titeln ”Maria, kyrkans Moder” (*Mater Ecclesiae*) ser vi på 300-talet hos den helige biskopen Ambrosius av Milano. I Apostlagärningarna ser Maria förenad med lärjungarna i bön i nattvardssalen (Apg 1:14), där de inväntade den helige Andes ankomst. Jesu moders närvaro har utan tvivel skänkt tröst och vägledning åt den spirande kyrkan. Där satt hon som en mor och såg på den ena och på den andra, hennes andliga barn, de som håller Guds bud och har Jesu vittnesbörd (jfr Upp 12:17). Hon kunde förtydliga innebörden i Jesu undervisning, hon som känt honom längst, och hon kunde svara på lärjungarnas många frågor. Den heliga Birgitta kallar henne *magistra apostolorum*, apostlarnas lärare.

Påven Franciskus har ofta betonat betydelsen av kvinnors insatser i kyrkan. I sin predikan vid det första firandet av denna dag framhöll han att Maria i evangelierna alltid kallas för Jesu **mor**, aldrig ”Josefs änka” eller ”Josefs hustru”. Att hon är mor går som en röd tråd genom berättelsen, från bebådelsen intill korset. Även kyrkan är kvinnlig, moderlig, fruktbar, en brud. Där denna dimension glöms bort tappar kyrkan sin identitet, innesluts i sig själv, tappar förmågan till kärlek och ömhet. Så rätt och riktigt att denna minnesdag följer direkt efter pingsten: vad vill Guds Ande göra oss till – om inte till empatiska, inkännande, ansvarstagande människor? Med början i dag.

Kyrkans bön denna dag:

Gud, barmhärtighetens Fader, din Son har gjort sin moder, den saliga jungfrun Maria, också till vår moder. Låt hennes kärlek få din kyrka att växa och helgas, så att alla jordens folk samlas i dess famn.

Särskilda läsningar denna dag:

1 Mos 3:9-15, 20 eller Apg 1:12-14 samt Joh 19:25-34

TISDAGEN I TIONDE VECKAN ”UNDER ÅRET”

11 juni BARNABAS – Paulus ledsagare

Dagens helgon glöms lätt bort. Nya testamentet ställer honom i skuggan av Paulus och gör honom närmast till statist. Men mellan raderna anar vi en av urkyrkans viktigaste och mest inflytelserika personligheter. Lukas talar i Apg 14:4 om Barnabas och Paulus som apostlar – annars reserverar han (liksom de övriga evangelierna) denna titel för de

tolv närmaste män kring Jesus. Fornkyrkan tänkte att han var en av de 72 lärjungar som Jesus sände ut för att predika (Luk 10:1 ff). Detta är fullt möjligt.

Barnabas hette egentligen Josef, var av prästerlig släkt (levit) från Cypern, hade flyttat till Jerusalem där han bidrog aktivt med medel till den urkristna socialkassan (Apg 4:36-37). Lukas säger att apostlarna gav honom namnet Barnabas (Apg 4:36) och tolkar det lite fritt ”Tröstens son”. En tröst blev Barnabas helt säkert för den nyomvända Paulus, som förgäves sökte ansluta sig till lärjungarna i Jerusalem. Ingen vågade välkomna mannen som nyligen hade förföljt kyrkan så fruktansvärt. Paulus måste ha känt sig förtvivlad, med blytung ånger över sitt tidigare liv och utan möjlighet att försonas med dem han gjort så mycket ont. Barnabas hade det mod som behövdes och lyckades öppna dörrarna för Paulus – ett diplomatiskt mästestycke (Apg 9:26-28).

Bland de troende som flydde från förföljelser upp till storstaden Antiochia i Syrien fanns det vissa som började predika om Jesus för icke-judar, och – som det verkar – utan att kräva att dessa först blev judar innan de blev kristna. Projektet bjöd på överraskande framgångar. Barnabas skickades dit av urkyrkan i Jerusalem, tydligen med delegation och fullmakt att bedöma läget och ingripa. Denne högst betrodde medarbetare skulle få en nyckelroll. Det var på hans initiativ som ett utomordentligt viktigt beslut fattades: ”Tröstens son” välkomnade den nya utvecklingen och bestämde sig för att tillsammans med Paulus ställa sig i spetsen för den. Han hämtade dit den besvärlige konvertiten, som kyrkan i Jerusalem hade skickat hem till sin födelsestad Tarsos, antagligen för att bli av med honom (Apg 9:28-30). Detta officiella erkännande måste ha fyllt den bortvisade Paulus med tårar av tacksamhet – Lukas, Paulus lärjunge, brister ut i beröm över Barnabas: han var en god man, fylld av helig ande och tro (Apg 11:24). Orden kommer nog ur Paulus mun. Barnabas tror på Paulus och på de visioner han har fått om att även hedningarna är arvingar till Guds rike (jfr Gal 1:15-16) – sådana de är, utan omskärelse och andra mosaiska bruk. Under de tvås inverkan förändras Jesusgemenskapen i Antiochia. Hednakristna och judekristna äter tillsammans, vilket nog inkluderade eukaristin; jfr Gal 2:12. Detta var en innovation, som väckte anstöt. Allmänheten kände behov av att ge gruppen ett nytt namn – kristna (Apg 11:25-26) – kanske påkallad av att judiska företrädare inte tillät att denna gruppering fick kallas judisk.

Det är verkligen mycket man skulle vilja veta! Hur gick diskussionerna? Vilka konflikter berättar Lukas inte om? Allt vi hör är att lärjungarna i Antiokia skickar sina två lärare till Jerusalem med en penninggåva inför en svältkatastrof som de tror ska komma. De ger sig iväg i Apg 11:30 och hemåt i Apg 12:25. Mellan dessa två ställen berättar Lukas inte med ett enda ord om hur de togs emot, däremot om andra dramatiska händelser: aposteln Jakob den äldres martyrium och Petrus fångslande samt hans mirakulösa räddning. Petrus reser sedan bort (Lukas säger inte vart). Fursten Herodes, som lät döda Jakob, dör en neslig död. En viss Johannes Markus följer med de två apostlarna tillbaka till Antiokia (som ”kontrollant”?) och sedan med ut på den första missionsresan där han dock överger sällskapet och återvänder till Jerusalem – troligen ansåg han att Barnabas och Paulus gick

hedningarna för långt till mötes! Resan blev – enligt Apg kap. 13 och 14 – en partiell framgång, men också en stressande flykt från plats till plats under ständig livsfara. Lukas lyfter ständigt fram sin hjälte Paulus, medan Barnabas spelar andrafiolen. Det är nog inte hela bilden. Vid denna tid var Jerusalemkyrkans betrodde medarbetare nog tvärtom ledaren och Paulus nummer två. En detalj talar för detta: efter ett mirakel får hedningarna för sig att Barnabas är en uppenbarelse av Zeus, den grekiske huvudguden, Paulus däremot hans språkrör, Hermes (Apg 14:12).

Barnabas måste ha börjat bli osäker på den mångordige och kompromisslöse Paulus. Kanske förvirrades han av invecklade resonemang likt dem som Paulus ger oss så många av i Romarbrevet. När de två är tillbaka i Antiochia ifrågasätts deras nya, öppna linje alltmer (Johannes Markus reserapport i Jerusalem hade skapat rykten). Enligt Lukas höll de två förkunnarna ännu ihop mot kritikerna från Judeen som krävde att de kristnade hedningarna skulle följa Moses lag, men Paulus brev till galaterna avslöjar sprickan i samarbetet: Barnabas började, tillsammans med Petrus, alltmer luta åt den judaiserande sidan (Gal 2:13) – en förfärande besvikelse för Paulus. Apostlakonciliet (Apg 15:1-29) diskuterade stridsfrågan och Paulus linje förkastades inte, vilket nog förbluffade Barnabas. Paulus kunde därefter tala med större auktoritet. Det är Paulus själv som tar initiativet till den andra missionsresan (Apg 15:36). Han vill ha Barnabas med sig, men absolut inte Johannes Markus som svikit dem tidigare. Där spricker samarbetet. Lukas, som så ofta utelämnar konflikter, måste i Apg 15:39 medge att det blev en våldsam strid (= handgemäng?) mellan de två vännerna. Barnabas valde sida, dvs. Johannes Markus som han reste iväg med (till Cypern, Barnabas hemtrakter) i stället för Paulus. Författaren Lukas gör också ett val: från denna stund följer hans penna enbart Paulus. En retorisk fråga i 1 Kor 9:5-6 tyder på att Barnabas är i livet ännu några år senare, fullt aktiv som missionär, och att de två gamla vapenbröderna i någon mån hade försonats ("Är det bara jag och Barnabas som inte har rätt att slippa arbeta?"). Vilken roll hade Barnabas i kyrkan, efter alla dessa turer? Var han bitter på Paulus? Samarbetet med den f.d. kyrkoförföljaren måste ha kostat vänner och fått honom att tvivla: satsade jag rätt? Den orädda brobyggaren, nu hemma i egna trakter, kunde knappast återvända till urkyrkan i Jerusalem och spela en roll där. Hans förmedling hade banat väg för Paulus framgångar, men också väckt rasande motstånd. Skulle Jesu gemenskap hålla ihop? Eller bli till en udda judisk sekt, med en konkurrerande grekisk mysteriereligion?

Den helige och betydelsefulle levitens vidare öde är okänt. Allt vi har är sena apokryfiska legender av tvivelaktigt källvärde. Barnabas ska ha stenats till döds i Salamis (Cypern) och hans kropp hittats långt senare med ett exemplar av Matteus evangelium på bröstet. Relikerna fördes till Konstantinopel där en kyrka byggdes till hans ära. Skrev Barnabas något? Ja, möjligen Hebreerbrevet i Nya testamentet och det märkliga Barnabasbrevet (se De apostoliska fäderna, Artos förlag). Så ansåg en vissa i antiken. Bara Gud vet.

Kyrkans bön denna dag:

Herre, du fyllde aposteln Barnabas med helig Ande och tro och avskilde honom till att tjäna hedningarnas omvändelse. Låt evangeliet om Kristus, som han förkunnade med outtröttlig iver, bli hört och mottaget i tro och handling.

Särskilda läsningar denna dag:
Apg 11:21b-26; 13:1-3 samt Matt 10:7-13

ONSDAGEN I TIONDE VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **2 Kor 3:4-11** (*Jag har fått förmågan att vara tjänare åt ett nytt förbund*)

Paulus svarar kritikerna säker på sin sak. De ville antagligen re-judaisera hans lärjungar (jfr 2 Kor kap. 10; 11:13, 22f; jfr även Galaterbrevet). Paulus tjänst överträffar Moses! Moses ansikte strålade när han talat med Gud och fått lagen (jfr 2 Mos 34:28-35) men bara för en tid. Andens härlighet brinner däremot i oss utan att slockna. Denna läsning är som en kommentar till Rom 7:6 f (jfr även Rom 2:29).

Evangelium: **Matt 5:17-19** (*Jag har inte kommit för att upphäva utanför att uppfylla*)

Stod dessa ord om den mosaiska lagens orubbliga giltighet inte i våra biblar utan hittades i modern tid på antika pergament i en arkeologisk utgrävning skulle många teologer få huvudverk: ”Motsäger inte detta Paulus ord om Kristus som *slutet på lagen* (Rom 10:4; jfr Gal 2:15ff och Rom 3:21-28)?” Absolut inte. Hör Paulus ord i Rom 3:31: *Upphäver vi då lagen genom tron? Inte alls! Vi befäster lagen* (jfr Rom 7:12; 10:4). Jesus och hans kärleksbud uppfyller allt vad det gamla förbundets lag *avsåg* och *förutsåg*. Vi i det nya förbundet ska förverkliga budens *andemening* (barmhärtighet och tillit till Gud) och göra det in i minsta detalj. Först då kommer lagen till sin rätt. Så överträffar Jesus Mose, och vi fariseerna och de skriftlärda (se evangeliet i morgon). V. 19: att hålla buden och att få andra att göra så syftar på kyrkans *lärare*. De ska både lära ut och själva leva som de lär, annars ska de dömas hårt (jfr Jak 3:1). Det ”allra minsta” budet (v. 19) var förmodligen 5 Mos 22:6-7 (om att skona en ruvande fågelmamma i sitt fågelbo).

Vad jag älskar din lag! Jag begrundar den dagen lång (Ps 119:97).

TORSDAGEN I TIONDE VECKAN ”UNDER ÅRET”

Torsdag efter pingst:
VÅR HERRE JESUS KRISTUS, DEN EVIGE ÖVERSTEPRÄSTEN, fest

I det gamla Israel var det (sedan kung Davids och Salomos dagar) sed att översteprästen skulle härstamma från den trogne översteprästen Sadok (Hes 44:15-16) för att vara

legitim. Senare bröts linjen – ca 170 f.Kr. – i samband med den brutala anti-judiska regimen, när den syriske kungen Antiochos IV Epifanes styrde över gudsfolket: en viss Jason mutade sig till ämbetet och därefter insattes en ovärdig person vid namn Menelaus av syrierna (2 Mack kap. 4). Från och med då var översteprästämbetet en pjäs i de politiska spelen, vilket var chockerande för den fromma judiska allmänheten. Från början av Herodes den stores regeringstid (ca 37 f. Kr) till Jerusalems förstöring (70 e.Kr.) fanns inte mindre än 28 överstepräster, varav väl bara en handfull var av äkta översteprästerlig ätt. När Jesus var ung (åren 15-18) avlöste tre kandidater snabbt varandra och folket visste att ämbetet i princip var till salu. Förtroendet för den religiösa ledningen var i botten.

Den avgörande politiska faktorn i dödsdomen mot Jesus var förmodligen att Jesus genom att bejaka att han var Guds Son, den utlovade Människosonen från himlen (Dan 7:13-14), ställde sig över översteprästens auktoritet (Mark 14:61-64), en respektlöshet som lärjungarna senare kopierade gentemot den högsta religiösa myndigheten (Apg 4:5-20, 5:27-33 – se även Apg 23:1-5 där Paulus låtsas inte ens känna igen översteprästen). Kvällen före sin död – instiftade Jesus i egen auktoritet en ny förbundsoffermåltid (eukaristin, mässan) som för all framtid skulle göra offerhandlingarna i templet överflödiga. Jesus visste att han skulle få betala med sitt liv för sina provokativa handlingar och ord. Men uppståndelsen på påskens morgon gav tron på Jesus rätt: just den där dömd brottslingen var ingen brottsling, han är den verkliga förmedlaren mellan Gud och människor. Gud har nämligen trotsat Höga Rådets dom och uppväckt honom. Brevet till hebréerna i Nya Testamentet är ett enda långt jubeltal över den av människor avvisade men av Gud insatte evige Översteprästen: Jesus, vår Herre. I Uppenbarelseboken sist i Bibeln stärks den gamle aposteln Johannes – den siste överlevande av apostlarna – när han i en vision får se sin ungdoms mästare i himlen, strålande och i översteprästerliga kläder (Upp 1:13). Glädjen över denna triumf firar vi i dag: Jesus, vår Herre och Frälsare, är vår förmedlare i himlen, den överstepräst vi kan lita på! (Heb 7:26).

Den som idag är präst i kyrkan handlar in persona Christi cápitis, han agerar med den fullmakt som Kristus, kyrkans huvud, har (Katolska kyrkans katekes, nr 1548-1549). Vi ska därför bemöta våra präster med vördnad. Vi är skyldiga dem tack för allt de tar på sig för att tjäna Gud, allt de avstår för vår skull. De har fått mycket anförtrott – av dem ska Gud därför kräva desto stängare räkenskap. Deras ämbete kan bli till stor välsignelse, men även till förfärlig olycka för människor om de missbrukar sin psykologiska och andliga maktposition. Det var med tanke på denna dubbelhet som påven Benedictus XVI införde denna fest. Vi ska inte bara tacka Gud för våra herdar utan framför allt be för dem – de som i varenda mässa ber för oss.

Kyrkans bön denna dag:

Gud, du som till ditt majestäts större ära och till människosläktets frälsning har insatt din enfödde Son som evig Överstepräst, skänk den helige Andes gåvor, så att de som han har utvalt till sina tjänare och förvaltare av sina hemligheter visar sig troget uppbära det anförtrodda ämbetet.

Särskilda läsningar denna dag:

Årgång C: Jes 6:1-4, 8 alt. Hebr 2:10-18, samt Joh 17:1-2, 9, 14-26.

FREDAGEN I TIONDE VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **2 Kor 4:7-15** (*Han som uppväckt herren Jesus skall också uppväcka mig*)

Paulus förhånades av sina motståndare för att han var svag och orsakade problem överallt dit han kom. Men han vet att hans apostoliska lidanden finns till för att **synliggöra Messias, den korsfäste** (jfr 1 Kor 4:9-13; 2 Kor 6:4-5; 11:23-29; 12:10).

Evangelium: **Matt 5:27-32** (*Den som ser på en kvinna med åtrå har redan brutit hennes äktenskap*)

Risken att hamna i helvetet upprepas här. Katolska kyrkan är tydlig i sitt fördömande av pornografi (*Katolska kyrkans katekes*, nr 2354). Här står människans värdighet på spel, rätten att inte förnedras till objekt för andras lystna blickar (= att se *med åtrå*, v. 28). Alla har plikt att inte bidra till den gigantiska industri som organiserar detta utan bekämpa den kompromisslöst. Otukten kränker ditt höga värde som boning åt Guds Ande (1 Kor 6:18-20). Den börjar inte vid själva handlingen utan redan i hjärtat: man inte undviker sajter, bilder, filmer, kläder, kontakter och tvetydigheter fast man vet att de är frestelser. Det är som när alkoholisten gör sig av med all alkohol i huset utom i källaren. ”Ögat” och ”handen” som ska kastas bort (v. 29-30) står för *närmaste tillfälle* som förleder *till synd*. Mannens och kvinnans förbund är från Skaparens sida menat att hålla hela livet (Matt 19:4f). Jesus och Paulus avvisar skilsmässor rakt av och utan undantag (jfr Mark 10:9f; Luk 16:18; 1 Kor 7:10-11; se dock det s.k. paulinska privilegiet i 1 Kor 7:15) och så gör katolska kyrkan i dag. Därför kan Matteus ”undantag” med otukt (v. 32; även Matt 19:9 – om det nu ska tolkas som otrohet) maximalt tolkas som separation, inte full skilsmässa. Kyrkans domstol kan avgöra om ett äktenskap som kraschat varit *ogiltigt* från början (av olika skäl, se *Katolska kyrkans katekes*, nr 1629, jfr även 1614–1616; 1626; 1628). Då är parterna fria att gifta om sig – en stor lättnad för många.

Förslag till fredagsoffer: Be en rosenkrans för kyskhet och respekt mellan könen.

LÖRDAGEN I TIONDE VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **2 Kor 5:14-21** (*Gud gjorde Jesus till ett med synden för vår skull*)

Efter Messias död för oss är världen inte längre densamma: Gud har dömt synden och världen på korset och erbjuder nu försoning åt alla. En förunderlig byteshandel har ägt

rum: Jesus, fri från all synd, satte sig i elektriska stolen, platsen för dem som ska drabbas av *vreden*, döden. Den platsen är nu upptagen. Vi är fria. Paulus – den dödsdömdes utsände – står framför oss och ber oss (!) motta denna nyhet (v.20).

Evangelium: **Matt 5:33-37** (*Ni skall inte svära någon ed alls*)

Liksom Paulus har kyrkan förstått Jesu ord så att det inte motsätter sig edgång när den avläggs av ett allvarligt och rimligt skäl inför domstol. Så står det ordagrant i *Katolska kyrkans katekes*, nr 2154 (läs hela sammanhanget, nr 2150-2155). Att säga ”Jag svär vid Gud” är dock en farlig sak. Gud görs till garant för att något är sant. Är det inte sant gör man Gud till lögnare tillsammans med sig själv, en fruktansvärd kränkning av den som är *sanningen själv*. Själva det faktum att man måste svära för att bli trodd förutsätter en värld där lögnen anses vara normalfallet. Det är ett ruttet tillstånd, ovärdigt en kristen. För honom eller henne ska sanningen, inte lögnen, vara den självklara utgångspunkten. Alltså bör man inte alls svära eder (jfr Syr 23:9-11; Jak 5:12). Att svära vid heliga ting (v. 34-36) eller sitt huvud (d.v.s. liv) vore absurt: allt det du svär vid tillhör Gud. Du har inget du kan sätta ”i pant” för det du säger annat än ditt enkla ja eller nej. Gud själv är bara ett JA (2 Kor 1:17-19). Paulus tog ibland Gud till vittne för det han sa (2 Kor 1:23; Gal 1:20). Det visar att Jesu förbud mot eder inte måste följas slaviskt. Poängen är att vara pålitlig, tydlig och rak. En Kristi lärjunge ska man kunna lita på.

Du skall inte vittna falskt mot din nästa (2 Mos 20:16).
--